

مبلغ بیست لکھ روپیہ اور ارسال دہشتہ پیغام کرو کہ بالفعل این مبلغ را بقدر ریاست خاصہ
 خود و سپاہ صرف نمائند، بموجبیہ کہ باں برادر والا تیار مقرر کردہ شدہ کہ شلخے از خزائن و
 غنائم بسر کار ایشان حاند گردود و تمہ نیز خواهد رسید انشاء اللہ تعالیٰ بعد از تمام پذیرفتن ہم
 دارا شکوہ و ولایت پنجاب و کشمیر و کابل باین سند آراءے سلطنت و جهانداری ارزانی
 خواهد شد لائق آنکہ ازین رہگذر خاطر خاطر جامع دہشتہ زود و تشریف ارزانی فرمائند کہ باتفاق و
 استظهار یکدیگر این مہم خطیر و مطلب بزرگ کہ پیش نہاد و مہمت والا است حسب و نحوہ
 اولیائے دولت صورت داوہ آید۔ و سلطان مراد بخش فی الجملہ تسلی و تسکین یافتہ از الکبریا
 طبل کوچ فرو گرفت و یک گروہ عقب تر از اردوئے معلی و مسکروالا منزل گزید و بندگان
 حضرت جہاں پناہی از گدڑ سامی کوچ فرمودہ منازل پیا گردید و سلطان مراد بخش نیز ب حرکت
 در آمدہ بفاصلہ یک گروہ عقب تر منزل سے گزید۔ و چون ظاہر قصبہ متحضرہ مہذب نیام
 گردوں احتشام گشت بر آں جناب ملحق گردیدہ دور تر نزول نمود، اولیائے دولت ابد طراز
 اوضاع و اطوار حرکات و سکناتش را باین طریقہ رایتہ یکدی و یکجہتی دیدہ ہنگام خلوت
 در خدمت بندگان حضرت جہاں پناہی صورت حال بکشوف و معروفی گردانیدند۔ درین
 وقت کہ ہنوز کار سائے عمدہ و مطالب سترگ در پیش است، و معاملہ حسب دل خواہ
 اولیائے دولت صورت نیافتہ ہمچنان ملتوی و نامشخص افتادہ از مخالفین دولت خاطر
 خطیر شاہ کشر گیز جمعیت نگرا سیدہ ادا سائے آں جناب بیشتر موجب تردد و تخریج خاطر
 اولیائے دولت ابد قرین گشت لاجرم مصلحت دولت قرین اقتضائے آں فرمودہ کہ

سہ ۱۱، بر سر ریاست - (دب) بر ضرورت + سہ ۱۱، خزائن و غنائم (دب) غنائم + سہ

آن جناب را مقید ساختہ تفرقہ خاطر ہوا خواہاں را بحیثیت تبدیل گردانند۔

چوں را بہا بریں راے جمع شد و این مادہ صواب مخمر گردید نخست بر ہنوفی عقل کاروان بعضی از مقربان و عمدہ ہائے دولتش را بیسوں و فسانہ و و عدہ تطبیح بمطرح مطاوعت خود آوردند۔ انگاہ یہ بہانہ ترتیب انجمن مشاورت و گنگاشس و تدبیر کار ملک آن جناب را استدعائے حضور نمودند و او در آن روز بنا بر استماع ہوا خواہاں خیر اندیش خویش بعد سے تمسک جستہ ازین امر پہلو تہی ساخت و اجابت نہ فرمود۔ و آنحضرت بہت تمسیت ضروری در منزل توقف فرمودہ از راہ لایہ ولوت اظہار شوق و آرزو بندگی ملاقات و صحبت کردہ دریں باب مبالغہ و ہتمام را بہایت رسانیدند و ہم تدبیر مشاورت بہات ملک و دولت را بہانہ در میان آوردہ طلب فرمودند و چوں آن جناب بنا بر صاف دنی و صاف رونی اقبال این معنی نمودہ مستعد سوار ہی شد ہوا خواہاں و خیر اندیشی کہ ہتہ تمام را کچھ عذر نمودہ بودند سہ را گشتہ معروفنداشتند کدیں غدیاں را از جانب بندگان حضرت جہاں پناہی و خدمتہ تمام ست انشاید کہ عذر سے اندیشیدہ باشد و کار از دست برد و پیشانی سود نہ ہر۔ آن جناب بنا بر عشوہ شاہد قضا اصلاً سخن خیر اندیشاں را بسج قبول و رضا جانداہہ بزبان آورد کہ اینہا محض واہمہ ست کہ بر طبیعت شما غالب گشتہ با وجود عہد و پیمان موکد با بیان غلاظ ازان حضرت این ہمہ واہمہ و تردد و منطہ را بخاطر راہ دادن از طریقہ مسلمانی نباشد یا بجمہلہ آن روز ہم بگفت دگو بسر آمدہ و حضرت جہاں پناہی این مقدمہ را ملتوی گذارشتہ پیشتر متوجہ شدن بہ ایسچ وجہ تلپنہ بیدہ و ملائم قانون نقل ندانستہ و قصبہ متحرکہ یہ تمہید با طوقفت پر دختند و ہر روز پیغام سے فرستادند کہ چوں مطالب عمدہ در پیش

ست بے سرسری قدم توجہ پیش نہادین مصلحت کارکنے فرماتے وہ بے صلاح و صوابدید
 آں برادر کا مگر نامہ از شیت امور کلی و جزوی در محل تعویق افتادہ صورت سرانجام و بہت
 اقتراح نے پذیرد و انتظار شریعت کرامی از عد گذشتہ اگر مشاہدہ جمال نقائے فرحت
 از لائے خویش پہنچ و سرور سا زندگی ہم باعث مزید الشرح و ہم موجب پیشرفت کار خد
 بود۔ آں جناب از سادہ لوحی تصدیق ایں اقوال نمودہ و مقالات مصلحت آمیز زبانی آنحضرت
 را محل بر حقیقت کردہ تن برضائے مالک القفا در دادہ روز سویم کہ بعنوان سیر شکار کہ آخرین
 تر دو او اختیار نمود بصوب صحرا خرامید و پیاشت گاہان از اں طرف مراجعت نمودہ دریں وقت
 کہ کار پر از اں قضا و قدر بادہ ہمیش مخمر ساخته بودند نورالدین نام از خواص خودش کہ در
 خدمت ملا زمان در گاہ حضرت جہاں پناہی متاع اخلاص و ہوا خواہی عرض سے داد گرم و
 تند و از پیش رسیدہ معروض داشت کہ حضرت جہاں پناہی را بیک ناگاہ آزار سخت و جع
 در جوب مبارک پدید آمدہ بر بستر بے آرامی و قریش بے قراری تکیہ فرمودہ اند و از روسے
 شوق درونی و شغف باطنی ساعت بساعت حضرت را یاد سے فرماتند، دریں ہنگام بے
 حجابانہ نرود تر خرامیدہ بر سر حال نجستہ مال حضرت جہاں پناہی رسیدن گنجائش دارو
 آں جناب کلاز یکدات و تزویرات اپنا سے زمان و اصحاب روزگار بس بیگانہ و ما آشنا
 افتادہ بود تصدیق سخن او کردہ از ہماں راہ عثمان بکران عزیمت بجانب دولت خانہ شاہی
 جہاں پناہی معطف فرمود، تند و تیز راندہ با سعود سے از خدمت گاراں و خواص خود را
 پیائے دار یعنی بارو ولت شاہ گذردن اقتدار رسانید۔ پھر رسیدن گہبان ہوشمند کہ منظر

سلا (ج) در محل تعویق افتادہ (ب) محالی تعویق + سلا (۱) ہم باعث مزید سلا (۱) اصحاب روزگار

(ب) انتخاب زمانہ +

اے جبار، ہندوستان استقبال شتاختہ اندرون سردقات دولت خانہ ہمایوں رہنمیں شہند
وینا بڑا نیتق ملا زمان اول پیرون دروازہ گذاشتہ تہا پاندروں در آوروند۔ و
اے حضرت نیز بدولت و اقبال از بہر تعظیم و احترام پیش آمدہ کہ ہما و تفقدات را از
اندازہ بے شمار و افزوں از حساب بتقدیم رسانیدہ اظہار بشارت و خوشدلی فرمودہ
بجملہ تکرہ خاص بردند و صحبت بے اغیار مصفا تر از خلوت گاہ آئینہ ضیا طرح انداختند
و تخت ما حضرت یاد شامانہ پیش نہاوند پس از تناول بساط استراحت مہمہ گردانید
و قرار یافت کہ بعد از استراحت قبولہ با مشورات و منیومی و گنگاشش ملکی پروازند و
اے جناب حسب الاشارت بندگان حضرت جہاں پناہی پرواسش پائے دراز کشیدہ
خدمت گلارین والا شاہی جہاں پناہی بخدمتش قیام نمودند عرض از تکلیف استراحت
اے بود کہ براق بکشاید و از خود دور کند اے یاد شاہزادہ سادہ لوح در غایت بے حجابی
و بے تکلفی بے آنکہ چہرہ صلاح و آئینہ تامل و تفکر مشاہدہ نماید سلاح از خود جدا کردہ بکنارہ
گذاشت و چون بخت خود بخواب نکبت رفت، بندگان حضرت جہاں پناہی چون دیدند
کہ یادہ کار مخرشد بہ ہمانہ استراحت اندرون حرم سرالشریعت بردند و ہمیں کہ بتلائے
وام بلاخود باشارہ عالی خواص و خدمت گار بیرونی دور شدند پرستارے از دروں
بر آمدہ شمشیر و سائہ یلاق اے جناب از پہلویش بر داشتہ اندرون بُرد و شیخ میر
بعضے دیگر منتظر این وقت بودند چون حالات منتظرہ مانند فی الحال اندرون درآمدند۔ اے
جناب از آواز پائے و صدائے شمشیر شیخ میر و رفیقانش چشم باز کردہ طرف صحبتے مشاہد
سہ دہرا و صحبت بے اغیار مصفا تر از خلوت گاہ آئینہ۔ (ب) و صحبت بے اغیار مصفا تر از خلوت گاہ آئینہ +

سہ درجہ استراحت، سہ درجہ پرستارے + سہ درجہ پائے۔ (ب) بام پائے +

کردہ برخاست و حیرت زدہ از سلاح و یراق خود نشانے نیافت۔ دانست کہ صحبت
 چہیت از روی ناامیدی و یاس نفس سر و بر آوردہ گفت آخر با ہچوستے درست
 اخلاص صاف باطن چہیں کر دید و حق عہد و پیمان درست کہ قرآن مجید ضامن طرفین
 بود بجا آوردید، حضرت جہاں پناہی از پس پردہ فرمودند کہ چون ازاں برادر عزیز دریا
 ایام دلائی خارج از رشاد کہ در ان لحظہ فتنہ و فساد و موجب ضرر و عباد و بے اطمینانی خلایق و
 خرابی بلاد بود بظہور سے رسید و بواسطہ اغواء و اضلال و نادانی و پست فطرتی موذی
 طینتے چند کہ در حواشی بساط دولت شما بودند یا در سخت و غرور و سر آں پچپیدند
 کہ از باب بصیرت و ہوش از مشاہدہ آن حال تحلیل بنیان جمعیت عباد اللہ در پائے و ہن و فتور
 امور مملکت متیقن گشتہ اند۔ لاجرم بواسطہ صلاح مزاج آن برادر و مصلحت ملک و ملت
 روز سے چند آن برادر را پادرو امان صبر و سکون و آرام پچپیدن و بگوشہ جمعیت حضور
 بساط اقامت افگندن و از و در سری کن ممکن فارغ بودن و از کشاکش زمانہ و راستن
 لازم گردید۔ والا خدا نکند کہ در حق آن نور دیدہ سلطنت و جہان بینی امر سے کہ موجب خطر جان
 عزیزش بود در خاطر خطیر خطور کنند۔ بعد الحمد کہ در تمامی عہد و پیمان اصلاً خلل و فتوری
 راہ نیافتہ و جان برادر در امان الہی مصون و مامون ست، و وظیفہ خرد و خردہ داں آن ست
 کہ بقضائے عسی ان تکرہ ہوا شینا و ہونیر کیم و عسی ان شخبوا شینا و ہونیر کیم۔ دریں
 ضمن محض خیر دانستہ خرد ملال است خاطر عا طراہ نہ ہد تریا کہ در طرقت ہر چہ پیش ساک
 آید خیر است۔ انگاہ دلیر خاں و شیخ میر بموجب فرمان فرماں رواستے دوران جہاں
 زماں آن جناب را بر قیل سوار کردہ روانہ شاہ جہاں آباد ساختند و رعایت سرعت و کمال
 استبحال رہ نورد و مسافت پیمای گشتند و بعضے از ملازمان آن جناب کہ در ان روز ملازم

بخش را آورده به زمین بوس والا مشرف گشت، چمن بساح حقائق مجامع رسید
 که سلیمان شکوه از لکهنو بجناب استعجال منازل سنج گردیده آهنگ آن دارد که خود را برپدر رساند
 بنا بر آن شایسته خاں امیر الامراست از پیشگاه خلافت برخصت اختصاص یافته بدان
 مامور گشت که در رکاب نخل حدیقه مکرامت و جلال سلطان محمد که در اکبر آباد تشریف داشت
 بولایت میانه دو آب شتافته راه عبور بر سلیمان شکوه مسدود سازد و فدائی خاں از میان دو آب
 آمده بسعادت زمین بوس قانز گشت و بمنصب چهار هزار می ذات و دو هزار و پانصد
 سوار میر استخار برافراشته بر رکاب طفل انتساب سلطان محمد تعیین گردیده از پیشگاه
 نوازش شاهی بنیانت تقاره و انعام اسب منقحر و مباحی شده حسب الحکم هایون لعین
 ایغار بجانب پوتخو شتافت و این همه مسافت دراز در عرصه سه روز طی کرده پیش از
 وصال شاسته خاں که بر ممر عبور سلیمان شکوه تعیین بود رسیده بر سر گذر طرح آقامت
 انداشت و در همان ساعت نوشته باج بهادر راجه کمایون بخان مذکور رسید که راجه سری بخان
 با سلیمان شکوه طریقه اعانت و همراهی مرعی داشته یکی از مستخدمین خود را بر قافله تعیین
 نموده که از گذر هر دو در گذر انبیده از راه تارون بلا هو در برساند فدائی خاں نوشته باج بهادر
 را در عرض داشت خود پیچیده بدرگاو والا ارسال داشت و خود به سبیل ایغار شتافته
 در یک شبانه روز هشتاد کرده مسافت طی کرده با پنجاه سوار در وقت عصر به هر دو در
 رسید سلیمان شکوه پیش از وصول فدائی خاں با جمعیت هفت هزار سوار رسیده
 آن روز بر لب آب در موضع جاترمی خیمه افراشته بود پس آن داشت که وقت شام
 از آب گذشته در ظلمت شب از دامن کوه بدر رود و شاسته خاں نیز از اکبر آباد حرکت درآمد

آوازہ آئے آئے اور وہاں نواحی شائع گردید۔ سلیمان شکوہ از رسیدن فدائی خاں و آوازہ
 شائستہ خاں مذہب گشتہ مجال عبور نیافت، و ملازمانش کہ اکثر سادات بارہ پووند
 بواسطہ عیال و فرزندان مغلوب جنود ہراس گشتہ ازاں جناب مجدائی گزیدہ قریب دو ہزار
 کس قدم در راہ حقیقت و وفا نہادہ رقافت درزیدند۔ و او بنا بر ضرورت مصلحت وقت
 بکوہستان سری نگر در آمدہ از صدقات افواج قاہرہ خود را بامتنہ انداخت، و پرتھی سنگھ
 راجہ سری نگر پائین کوہ آمدہ آل جناب را بولایت خویش برد، فدائی خاں کیفیت حال
 بدرگاہ خلافت پناہ عرضداشت کردہ حسب الحکم آستان بوس اشرف علی گرید۔ شائستہ
 خاں نیز مراجعت نمودہ نزد سلطان محمد در اکبر آباد شتافت و از پیش گاہ اوردنگ
 جہانبانی غضنفر خاں بفرجدار بی میان دو آبہ و قاسم خاں بحکومت سنبل سر افتخار برافراشت
 و سید شجاعت بہ زمینداری ہر دو دارمباہی گشتہ بدان صوب شتافت، و حکم ہمایون بنفاد
 رسید کہ خانان مذکور بدان طرف نشستہ در امکانہ مناسب کہ مصلحت کار قرین باشد
 طرح اقامت اندازند و آئین ہوشیاری و بیداری را بطہور رسانند۔ تا سلیمان شکوہ ازاں
 کوہ تواند کہ سر بیرون کشد و یا ارادہ فساد را اندیشد۔

پائے نہادین حضرت جہانداری بر اورنگ سلطنت و کامکاری

و ظہور بعضی وقائع اقبال

شاہ فیروز مند و خسر و اقبال بلند تا سر روز باغ سر ہندی را از فرزند دل و لار و کوش

فرودس علی داشته روز چهارم کوچ فرمود و باغ آغزآباد از زمین نزول خسر و خجسته نهاد
 پایه سبع شد و یافت و بتاریخ روز جمعه غره ذوالقعدة سنه ۹۶۵ که در باب تنجیم و جدول
 تقسیم مصراع

به ساعتی که تولا کنند بر و تقسیم

اختیار کرده بودند پائے دولت بر اورنگ سلطنت و فرمانروائی نهاد و بر سر پر خلافت
 و دارائی جلوس فرموده وضع و شریف اقامی و ادانی را به تشریفات و انعامات نخواست
 روزی چند دریں منزل توقف فرموده توجه است جہاں آرائی بمہمات دولت و اہمات
 سلطنت و نسق و نظام امور مملکت بمذول داشت. و انگاہ پائے در رکاب اقبال
 تہادہ بصوب ولایت پنجاب نہضت فرمود. و از شکوہ از استماع طنطنہ نہضت آنحضرت
 از لاہور بجانب ملتان متناقت، چوں خیر حرکت آن جناب بصوب ملتان بعد از
 عاکفان محفل والا رسید ولیرخان و فدائی خان و دیگر بندگان عمدہ را با پانزدہ ہزار سوار
 بتکا میشی اورواں ساختند، و در وقت رخصت با انعامات فیل و قلعت مفتخر و مہمائی
 گشتہ لک روپہ را اشرفی بجهت مواجب سپاہ کہ ہمراہ این سرداران تعیین شدہ بود
 براشترائے تیز رفتار بردعی بار کردہ بعمدہ ہستام خان مذکورہ مقرر داشتند و خود نیز
 ہمنان نصرت فیروزی از دنبال نہضت فرمود. ہر روز مقدار سی کردہ جرسی راہ طے کردہ
 سایہ چیز رنگار بر بلدہ ملتان مسبوط گردانیدند. چوں و از شکوہ جلد تر از ملتان گذشتہ
 پھولستان ٹھٹہ درآمدہ بود خیر توجہ شاہ شجاع بغزیمیت ملک ستانی در رسیدن آن جناب
 تا پٹنہ و غبار شورش و فساد دران دیار برانگیختن متواتر مشالغ گردید، بنا بران افواج قاہرہ

۱) آغزآباد - (ب) غزآباد + ۲) رجب خجسته نهاد، یا یہ سبب شدار. (ب) خجسته بنیاد سبع شداد +
 ۳) (۱) بردعی +

بدنبال داراشکوہ سرداد و فدائی خان را بمصوب چهار ہزاری امتیاز بخشیدہ بصوبہ داری
 او و حوالہ داری گوہر پور نواحہ بنا بر مصلحت شورش شاہ شجاع بدان صوبہ گیل فرود
 ماہور گردانید کہ بہ جناب استعجال خود را بدان زمین رساند، و خود نیز بعزم اطفائے نائرہ شورش
 و دفع شہر شاہ شجاع مراجعت فرمودہ پس از طے مسافت تلال لولے اقبال بر مساحت
 دکنشائے دارالسلطنت لاہور گسترده باغ فیض بخش را بمین نزول بہایوں
 رشک قائمے سپہر بوقلموں ساخت سر روز دران منزل دلفروز عشرت اندوز می فرمودہ
 لایت نصرت آیت بجانب دارالخلافت شاہ جہاں آباد ارتقا داد نہم ربیع الاول ۱۰۱۰
 نزول اجلال فرمودہ چاروہ روز در عمارت دولت خانہ طرح اقامت انداختہ تیار سخ ہندیم
 شہر مذکور سنہ الیہ لولے عالم کشا بعزمیت محاربہ شاہ شجاع بصوبہ ممالک شرقیہ
 برافراشت چون سید کاسو از ملازمان داراشکوہ قلعہ آباد را استحکام دادہ متحسن گشتہ
 بود حسب الحکم اشرف علی خان دوران بہ محاصرہ آن قلعہ پید داختہ مراتب سعی و ہمت تمام
 بظہور میرسانید۔ و شاہ شجاع با استدعائے سید کاسو از بلدہ پٹنہ بالآباد رسید۔ خان
 دوران از استماع قریب و وصول آن جناب ترک محاصرہ کردہ بکورہ شتافت، سید کاسو حسب
 اشارہ داراشکوہ قلعہ آباد و بملازمان شاہ شجاع تفویض نمودہ خود بیرون آمد۔ شاہ شجاع بہا
 و اموال سلیمان شکوہ کہ دران قلعہ گذاشتہ بود بار کہ وہ بہ بنگالہ فرستادہ خود در قلعہ نشست
 بندگان حضرت جہاں پناہی گلبن ریاض دولت سلطان محمد را با ذوالفقار خان و سلام خان
 و دیگران بندہائے بادشاہی کہ قریب وہ ہزار سوار بودند براہ راست روان کردہ خود بدولت و
 اقبال بواسطہ بزرگی آردوئے ظفر و کثرت لشکر نصرت پیکر کنار کنار دریا گنگے مسافت

فرمودہ از راہ مکن پور بہ قنوج رسید و انجا جا بکوره کھاتم پور شتافت چو آن سرزمین مسک
 خاقان نصرت تریں گشت، سلطان محمد با فواج خود و خان دوران و دیگر بندہ مائے دولت
 اید نشان از ہر جا کہ بودند آمدہ بار دوسے گیمہاں پوی ملحق گردیدند و شاہ شجاع بموضع کھجورہ کہ
 از مسکرا اقبال سہ کرہ فاصلہ داشت رسیدہ خیم و خرگاہ را برافراشت و تہیہ سبب پیکار
 و مواد نبرد بہت گماشت، شبے کہ فردائے آن التہاب نیران تھاں مقرر بود راجہ جسونت
 جنگ کہ پیش ازین بہ شاہ شجاع عہد و پیمان داشت و در راہ ہوا خواہی بندگان حضرت
 صاحبقران تکامیشی مے نمود۔ بارادہ بر ہم زدن حکامتہ دولت خدا داد از جہل و بیدانستی
 آخر مائے شب با تمام راجہ تہیہ از آرو مے مصلے بر آمدہ بصوب اکبر آباد گریخت و نشت
 کہ چراغے کہ ایند سبجانہ بر افروزد اگر عالم را سر اسر طوفان بار گیر و اطفائے آن از چیز امکان
 بیرون باشد و بالجمہل آن کا فر خود دشمن بعد بر آمدن از آرو و آوازہ در انداخت کہ شاہ شجاع
 از روسے غلبہ و استیلا بر آن حضرت دست یافت، و راجہ پوتان بے ہنر بدسرت
 دست غارت بر مال و سبب بندائے بادشاہی دراز کردہ باہر کہ دو چار مے شدند تاراج
 مے کردند۔ و غارت کنان مے رفتند بر تہیہ کہ اکثر اسباب و خیمہ سلطان محمد نیز بہ یاد غارت
 رفت چون صبح اقبال دید کیفیت آن سیاہ بخت بہ عرض خداوند تاج و تخت رسید
 از غایت استقلال و پردلی و عقل کامل و فضل شامل اصلاً حسابے بزرگ رفتہ عدم وجود آن ناپاک
 طبیعت متساوی پنداشت ۔

گفتار در محاربتہ شاہ شجاع الملک

چون شاہ شجاع مستعد پیکار بود آن حضرت نیز بذات خود بفتح و نصرت بمیدان کار آمد

بہ ترتیب افواج نصرت امتزاج توجہ جہاں آراستے برگماشت۔ ذوالفقار خاں بادہ ہزار سوار
 جہاں فوج ہراول را آرائش داد و فوج میمنہ بہ پڑ دلی گلبن روضہ سلطنت سلطان محمد استحکام
 گرفت، و اسلام خاں و خان دوران داخل فوج سلطان بودند، و موکب میسرہ بشہا مست
 بہا و در خاں زینت پذیرفت، و در ہر فوجی از میمنہ و میسرہ وہ ہزار دلاور جہاں باز مستعد
 مقابلہ بودند۔ و طرح فوج راست سیف خاں با مردم جلو کہ سہ ہزار سوار جہاں تیغ زن و نیزہ
 گذار بودند، سنخک گردانید، چپ با سید مرتضیٰ خاں با سہ ہزار سوار زینت بخشید، و بندگان
 حضرت بہ نفس نفیس بہ دولت و ظفر موکب قلب را ہمین ذات ہمایوں لبان سہ سکند
 و ظاہر آگہوں رونق بخشید، و معظم خاں یک روز پیش از آرائش صفوت و ترتیب افواج
 از دکن رسیدہ داخل اردوئے گہاں پوسے شد دریں روز در فوج قول قیام و زبید
 و طرف دیگر شاہ شجاع بمیدان کار خواستہ افواج را با ہمین کارزار مرتب گردانید، سید عالم
 با پنچہزار سوار کا طلب موکب میمنہ را بیا راست، و حسن خویشگی فوج میسرہ را با چہار ہزار
 سوار قائم ساخت، و اسفندیار بیگ با دو ہزار سوار در طرح راست قرار گرفت و سید قلی
 با دو ہزار سوار طرح چپ را استحکام و زبید۔ و شاہ شجاع بالہ و روی خاں و مکرم خاں و سید
 کا سو بادہ ہزار سوار فوج قلب را استوار ساخت، دریں ہنگام کہ کوس و کرنا کا زہر و طرف
 غریب و لرزہ و زمین وزمان انداختا بہا در ان معرکہ آراستے سر خوش نشہ تہور و جانفشانی
 گشتہ مستعد مقابلہ گردیدند از صدائے توپ و تفنگ سپاہ وزیر جوانان صاحب نام
 و تنگ بیابانی آغاز کردند، بیک ناگاہ خبر نالائیم در افواج قاہرہ بادشاہی شائع شدہ اکثر سپاہ
 و سپاہداران روسے گردانیدہ را و اکبر آباد سرگردند و جوانان کہ سالہائے درازہ بندگی
 خاقان سراق از سیر بردہ در دکن و جا بہائے ویکہ تمشیر نمایان زدہ بودند و جانفشانیہا کردہ

بیشتر سے بدر رفتند و بندہ ہائے قدیمی بادشاہی نیز سالکب این سلوک ناپسندیدہ
شدند قریب وہ ہزارہل زیادہ ازیں فوجہا آراستہ و فیلاں علمہا در پیش توڑک ساختہ گریز
مے رفتند، و راجپوتان حرام نمک کہ بر فاقیتِ جہونت سنگھ گرنختہ بودند دستِ غارت کشاد
مردم بادشاہی را تاراج مے کردند، بجا روب نہیب و تاراج مے رفتند، از نیرنگی روزگار
فتنہ زامحبت غریب رو بداد، وہمیں کہ یک راجپوت یا بوٹے سوار نیزہ در دست گرفتہ جلو
مے شد، اینہا با وجود جمعیت لرزان و ترساں گشتہ بساں نقش و سیا و سپیکر یوار بے جاں و
بے حرکت مے شدند۔ یک راجپوت چندین قطار پربار از دست سارباں ہمار گرفتہ پیش
مے انداخت، و مے راند، میچکس را یارائے آن تہ بود کہ مزاجم آن کافر ملعون و مغلوک
تواند شد احد مے را از سران کہن ساں و مردم معتبر از سالہائے دراز این قسم صحبت
غیر نواز ہوش گذار یاد نداد۔ بالجلہ این خبر موخش دراکبر آباد و شاہ جہاں آباد سمت شیوع
پذیرفتہ تالا ہور بلکہ در اطراف و جوانب شہار یافتہ۔ و تازہ تہ آنکہ ہر کہ از اں طرف گرفتہ مے
آمد این خبر تا ملائم موخش را بعد آب و تاب تبیین مے داد، و چناں ظاہر مے کرد کہ گویا
این صحبت ناگوار بچشم خود دیدہ تا بعد مے کہ شاہ شجاع آن حضرت را ہمراہ خود باکبر آباد
مے آورد۔ چوں اں کافر تیرہ بخت باکبر آباد نزدیک تر رسید شائستہ خاں کہ دراکبر آباد
بر سنیہ حکومت تیکہ مے زد، ایں اراجین را بر حقیقت حمل کردہ بہ غایت مضطرب شدہ
دست و پا گم کردہ بفکر اں در افتاد کہ بجانب دکن بدر رود تا از آتشِ سخت غضبِ اعلیٰ
حضرت نجات یابد۔ دریں باب در نصف شب بفاصل خاں پیغام فرستاد و حقوق
احصاف جاہی را در میاں آوردہ با و ملتجی شد کہ در خدمت بندگان حضرت دربارہ عفو

تقصیر آتش شفاعت نماید. آن خان خردمند کاروان برتسلی و تسکینش کوشیده گفت
 این همه اضطراب را بخود راه دادن از شیوة اولوالالباب بغایت بعید است - و آن قدر
 صبر و سکون را کار باید فرمود که ظلمت شب باختر رسد، و انوار روز ضیاء بخش عالم شود، تا
 مری که سخنش را اعتماد شاید باشد که از آن طرف برسد و ازاں جا که این خبر مقتضی صدق
 و کذب است می تواند بود که این افواه از طلیه صدق معرا باشد و قضیه برخلاف اراجیف
 حسن ظهور پذیرد - حال آنکه بادشاه خرد ور کوه تحمل و شیر تهور با وجود ظهور چنین صحبت
 که غیر فوج ہراول و معدوس در میان مہینہ و میسرہ در میدان دیگر کسی نہ ماند و از جملہ
 شصت و ہفتاد ہزار سوار جمعے قلیل در گرد و پیش آن شہسوار مضمار جلاوت ثبات قدم
 در زیدہ نائرہ حرب و قتال ملتہب و ہشتاد ہفت ہزار سوار جابریا ہمدہ ہماں ثبات
 و قرارے کہ داشت قیام فرمود، و عرصہ نبرد از شعلہ فشانہ توپ ضرب بدن چوں کورہ ہذا
 گرم گشتہ رخت وجود مبارک سوزان سوختن گرفت، و از جانب افواج غنیم حسن خوشگی حایت
 جلاوت بکار برده مردانہ بر فوج سلطان محمد تافت، و در پیش فیل آن شاہزادہ مشہور و شیر
 دل کارنامہ بسالت بطہور آوردہ از ضرب ہسام نعل آتہام بہا دران نصرت کیش جان
 سپرد و شیخ ظریف افغان پسر شیخ ابو وسید بھکن نیز رستمانہ خود را رسانیدہ در نظر خاقان
 مظفر جوہر شجاعت خویش بیان تیغ ہند ظاہر ساختہ در میدان افتادہ بدست بہادران
 فیروز مند ایر گشت، و سید عالم اسپ جلاوت برانگیختہ لخطہ دران مضمار کرد و فریاد بہادران
 موکب ظفر و آویخت و عنان تافتہ سلامت باز گشت، و شاہزادہ باسل سلطان محمد
 ذوالفقار خان و بہادر خان ترودات نمایان دستینز و آویزہ شایان بطہور آوردہ جلورین

بر سر عقیم رفتند۔ و برین مہمت عالم کشا اس میں استقلال و بنائے ثبات قرار مخالفان
 متخلل گردانیدند از مشاہدہ ضعف و ناتوانی و زبوں حالی جانبازان خویش و غلبہ و چہرگی
 شیران بیشہ بسالت گوئی تزییب سجال شاہ شجاع راہ یافتہ پائے استقلالش متزلزل
 گردید۔ در خلال این حال ثبات و سکون بادشاہ رستم دل متوجہ فتح و ظفر گردیدہ رواج
 نصرت و فیروزی از حسب عنایت ایزدی بر شقہ علم اثر و با سپیکر شاہنشاہ ظفر روزی
 وزیدن آواز کرد، از پرویزین سپہر سرنگوں خاک تیز تکبت و نکال بر تارک حال مخالفان
 بیختہ شاہ شجاع بخلاف نام خویش مانند اصحاب جبین و بے جگران از معرکہ مردان
 عیان تافہ ہزیمت را نصیبت نمود + دریں هنگام مراد کام کہ خطاب مکرم خان امتیاز
 وار و بعضی دیگر فرصت وقت یافتہ از شاہ شجاع جدا شدند و بر ہمنوی طالع و دلالت
 بخت خود را بمو کب ہمالیوں رسانیدہ بسعادت خاک بوسی مستعد گشتند و کوس نصرت
 و گور کہ فتح خاقان نصرت کیش منظر لوا بلند آوازہ گشتہ خلعت مبارکبادی در کاسہ زرد
 گون فلک بچپیدہ بندگان حضرت ظل الہی دادائے این فتح و ظایف شکر و
 پاس بدرگاہ نصرت بخش حقیقی مودی ساختہ در بہاں مکان و میدان خمیہ و خرگاہ نامہر و
 ماہ براقراشت، و عنایت بے اندازہ با تمامی توپ خانہ و آلات تحمل و اسباب مکنت
 شاہ شجاع بسر کار خسر و جہاں مطاع عائد گردید۔ بے غائلہ تکلف و مشاہدہ ریب تحمل
 و توکل و صبر و سکون و ریس معرکہ کہ از شہنشاہ خرد و خاقان فریدوں فرحین وقوع پذیرفتہ
 از اندازہ حوصلہ رستم نزال بیروں بود + برابر باب ہوش و اصحاب فرہنگ پیداست
 کہ گر بخین جہونت سنگہ در نصف شب بدان منطکہ حسن نگارش پذیرفت و بر ہم زدن

تمام لشکر در عین گرمی دہگامہ کر و فروراہ فرار پیوین اکثر سپاہ و سپاہداراں اگر ہمہ
کوہ بے ستوں و کرہ البرز سے بود از جاتے سے رفت اے غالبہ ریب از آیات قدرت
و آثار حکمت شہنشاہ علی الاطلاق و آفریدگار آفاق ست، کہ ایں ہمہ سرمایہ پرولی و تہور
و مادہ توکل و قوت دل و نیرو سے باطن و حوصلہ فراخ و پایہ ثبات و قرار و تحمل و تغافل
و اغماض عین و خورساق و عقل و لا دریک ذات ازیں نوع بشر شرف اجتماع پذیرد،
و در دو مان تیموری و سلسلہ بابری ازیں قسم بادشاہ بہ تمیز و راست و تند پیر و کاروانی
و دقیقہ سنجی و مصلحت شناسی دیگر سے برخاستہ. و خانہ جزدکل ایں ہمہ صفات پسندیدہ
و سمات برگزیدہ دریں سلسلہ جلیلہ و دروہان نیلہ پدیدگی سے عطا نہ فرمودہ۔ عزیز سے کہ
بعلم تاریخ و فن کتب سیر معرے باشد و براحوال سلاطین سابقہ و حواقین سالفہ ازیں سلسلہ
علیہ و یا از فرمانروایان جہاں آگاہی یافتہ باشد تصدیق ایں معنی نماید و سے و اند کہ سخن
ایں خاکسار نفس الامرست و از لوت مدائنه و تسامح دلائلش مبالغہ و اغراق میرا و معراست
و لغت جمع الرحمن نیک مفاخر امصرع

آنچہ شمالاں ہمہ دارند تو تنہا داری

در شان آنحضرت صادق سے آید۔ بالجملہ آن حضرت تو باوہ بوستان اقبال سلطان محمد
بابھے از امر سے فریح القدر بہ تکامشی شاہ شجاع و اخراج آن جناب از بنگالہ و انتزاع
آن ولایت از دست منسوبانش تعین فرمودہ خود بدولت و اقبال رائیت مراجعت مرتفع
گردانید و فرمان لطف عنوان بنام شائستہ خان و دیگر مقصدیان مستقر الخلافت اکبر باو تفہیم
کیفیت نسخ و فیروزی اولیائے دولت ابد بنیایاں و انہرام مخالفان ہر میت روز ہی ہم

شرف اهدار پذیرفته آن سرگردان وادی یاس و نو میدی و منظر ارکا از استماع اخبار ملامت
و اراجیف در عالم لاموت فیها و لایحی منزل داشتند بیکر کجی جمعیت و آرام رسانیدند

و وقوع اشتعال نواحی عرب و قتال کربت ثانی در خطه جمیر

بادار شکوه و اختصاص یافتن حضرت جهان پناهی

فهرست

چون دارا شکوه از حدود ولایت طمان گذشته خود را به طعمه رسانید از انجا بجانب
گجرات شتافت افواج بادشاهی که بدنبال آن جناب افتاد بودند برگشته خلیل الدخان
که بحکومت ولایت پنجاب اختصاص داشت پدار السلطنت لاهور شتافت شیخ
میر و دلیر خان و غیره عازم درگاه جهان پناه گردیدند و آن جناب چوستان بے دانه و
آب مایمن طعمه و جزنا گره را بگام جهد و سعی بفرادان محن و عسرت در نیج و کربت طے
کرده بچوالی احمد آباد سر کشید، شاهنواز خان ولد مرزا رستم صفوی تاظم صوبه گجرات عراق
اخلاص آمیز در خدمتش ارسال داشته اظهار اطاعت نمود. لاجرم آن جناب و بیست
توجه فرموده به نزدیک بلده احمد آباد نزول نمود و شاهنواز خان نخست پسران خود فرستاد
بعد از آن خود نیز باستقبال شتافت، و آن جناب در ساعت مختار داخل شهر شد و در
عمارت دولتخانه بادشاهی نزول فرموده از لشکری خاص بادشاهی بنا بر رعایت ادب
پد پائین تر نشست و شاهنواز خان مبالغه از حد بیرون برده آن جناب را در حجر و کدر

بادشاهی نشاند، مرکوز خاطر و مکتوبین باطن آن جناب آن بوده که از راه سلطان پور و میدربان
خود را بولایت وکن رسانیده در آن ولایت بواسطه اقتدار برافرازد - درین اثنا رسیدن
شاه شجاع بفران اسباب نبرد و توجه شاه فیروز جنگ بغزیمیت محاربه بدان صوب سمت
شیوع یافته بعضی اخبار نا ملائم پر شهرت گرفت بنابراین فرصت را غنیمت دانسته
پیش نهاد و همت گردانیده که خود را در اکبر آباد رسانیده صبا پیروں آوردن بندگان
اعلیٰ حضرت صاحبقران ثانی از قلعه اکبر آباد سعی و اہتمام بظہور رساند باستصواب شاه نواز
خان بفرام آوردن جمعیت و اجتماع سپاہ توجہ برگماشت و قریب بیست ہزار سوار
در طبل ریتش مجموع گردیدند - مقارن این حال حسرت سنگمہ کلاز کعبہ آمال و قبلہ اقبال
روسے تافہ بوطن خود رفته بود تا ہر خان نام را چپو تے کہ از نوکران عمدہ و معتمد بود
نزد دار شکوہ فرستادہ پیغام داد کہ محض بواسطہ ہوا خواہی و خیر اندیشی آن حضرت از درگا
عالم پناہ روسے تافہ بدینجا رسیدام و نقش بندگی و رقیم عبودیت بندگان اعلیٰ حضرت
بر صفحہ دل نگاشته سر و جان را در راہ آنحضرت فدا ساختہ ام و امیدم دارم کہ حقوق
ترتیب و نوازش آنحضرت باین وسیلہ از ذمہ خود ساقط گردانم - درین صورت بصلحت
دولت آن ست کہ بہر چہ زودتر بدین طرف ہمت فرمائند تا در طراز مست عالی مراتب
جان فشانی و مراسم سر بازی را بظہور برسانم و بار چپوتان کینہ و رشک آراستہ و منتظر وصول
موجب اقبال نشسته چشم در راہ آن حضرت دارم + دار شکوہ کہ زرد منہ چہیں منصب ہا
بود فلک را بکام زمانہ دارم دانستہ فی الفور طبل کوچ نواخت و شاہنواز خان را نیز ملانم
رکاب و پیشرو گردانیدہ بجناب استعجال منازل پیا گردید - پرتو آگاہی حضرت جہان شاہی

بریں حادثہ تانہ بعد از فتح محاربہ کچھوہ و ہر ہیبت شاہ شجاع اہلام نصرت انجام بخار
 اکبر آباد مرتفع ساخت. و پس از طے منازل و قطع مراحل از گندھ سو گندھ عبور فرمودہ از راہ
 باری شکارگناں متوجہ حضرت اجمیر گشت، شیخ میر و دلیر خاں و صف ٹکن خاں کہ دارا
 شکوہ را از ٹٹھہ گذرانیدہ مراجعت نمودہ بودند در منزل باری رسیدہ بشریف زمین بوس
 اقدس مشرف شدہ سر استخار تا طاریم دوار برافراشتند، و بہادر خاں نیز از الہ آباد آمد بسعاد
 ملازمت ارفع اعلیٰ مستعد گردید و راجہ جے سنگھ بنام ایشا رت اقدس راہ پیام و
 مراسلت باراجہ جسونت سنگھ مفتوح گردانیدہ اور از و خامت موافقت و متابعت
 دارا شکوہ متنبہ ساخت و پیغام داد و تقصیر کہ از تو بوقوع آمدہ نتیجتاً آن جز تخریب
 بنائے دولت و استیصال تو و ویرانی و خرابی ولایت و وطن تو نیست، ظاہرست کہ دولت
 و اقبال از دارا شکوہ روئے تانہ و نکبت و نکال آن جناب را دریافتہ یا این ہمہ تقصیر
 عظیم بایں دولتان بیوستن با استیصال خود کوشیدن است. اگر از عقل و خورد نصیب
 داری و دولت و ناموس خود را دوست مے داری پس وسیلہ شفاعت تقصیرات ضعیفہ
 یہ ازین نخواہد بود کہ از رفاقت دارا شکوہ اجتناب نمائی و از ارتکاب این امر نکبت آور
 باز آئی و خود را برود اعتبار و استغفار زود بتوبہ و تابت بدرگاہ شہنشاہ جرم بخش عذر
 پذیر رجوع نمائی۔ فرد

ذکوئے بیدلاں بگریز چون تیر وطن در کوئے صاحب دلان گیر

جسونت سنگھ چوں دریں باب بہیم خود تامل نمود و بگرہ معاملہ خود برآمدہ

ذریعہ نجات غیر ازین نہ یافت کہ بقبول این معنی اثر رفاقت و مہرایی دارا شکوہ محض زود

لہذا (۱) از فرد تا شامل نردہ و گروہ +

مجتنب کرده لاجرم از آن جناب متفرگشته بوسیله راجه بی سنگه عرضداشتند
 ندامت آمیز بدرگاه جهان پناه ارسال داشتند و آن حضرت بنا بر صلحت قلم عفو فرمودند
 جراتم ادکشیده فریل آنز سرش قراخ ساختند - دارا شکوه بامید استظهار امانت رفاقت
 حیونت سنگه تند و تیز قطع مسافت نموده نزدیک تر رسیده بود و توقع آن داشت
 که حیونت سنگه استقبال نموده احتیاط سعادت ملازمت نماید، بخلافت توقع اثر سے ازین معنی پدید
 نگشت، لاجرم بورطه تحیر فرو شده کس لطلب او فرستاد، متواتر نشانهای حقانیت
 آمیز صادر فرمود، او بدین مونی بخت نیکو خواہ و ولالت طالع بیدار ازین داعیه پہلو تہی
 کردہ دامن وقت خود را از احتلاط و آمیزش آن جناب در چید و معاملہ را یک سو ساخته
 خود را اصلاً باین کار آشنانہ ساخت - دارا شکوه سپہر خود سپہر شکوہ را نزد او فرستاد
 بمبالغہ تاکید تمام نوشت کہ ما بموجب استدعائے آن مخلص خیر خواہ خود را بجناب
 استعجال دریں جار رسانیدہ ایم انا تین مردی و شیوہ اصالت بعیدست کہ بچہ خود
 وقانہ کردہ از رفاقت پہلو تہی کند - **مصراع**

وقائے عہد نکو باشد رسیا موزی

اما حیونت سنگه اصلاً اقبال این معنی نموده خود را دور تر کشید و پردہ حجاب از پیش
 چشم برداشته جواب صاف حوالہ نمود کہ من از فدویان در گاہ جهان پناه ام از زمین توجع
 رفاقت و ہمراہی داشتیم از آئین عقل و رسم خود بعبید است، بلکہ ممنون باید بود کہ فرام
 و متعرض ایشان نشدہ خود را بکنار کشیدہ ام لاجرم آن جناب از رفاقت و اعانت
 او مایوس گشتہ با جمعی کہ از احمد آباد ہمراہ آورده در ہمیر طرح امانت انداخت، و راجہ پنا
 بی شمار گزارا طرافت و جوانب رجوع آورده بودند از پہلو تہی کردن حیونت سنگه متفرق

شده توپ توپ و قشون قشون با و طان و اکنه خود داشتند و ترتیب خاں حاکم چلیز
 ملاحظه و رود دار شکوه اجیر را گذاشته عازم دگاہ جہاں پناہ گردید و بخشی الملکی محمد امین خاں
 کہ بادہ ہزار سوار بر عہدت سنگھ تعین شدہ بود برگشتہ چند منزل محبت تر نشست و دار
 شکوہ از قلعہ تحصیل تا کوہچہ مدار و یواسے پست کشیدہ مورچال ترتیب دادہ تو خانہ
 را بقاعدہ پیکار چیدہ مردم راجا بجای تعین کردہ منتظر مقابلہ نشست۔ بندگان حضرت
 کوچ بکوچ متوجہ اجیر گشت، تبار پنج بیستم جاوی الثانی سنہ ۱۰۶۹ ہجری لوائے جہاں کشا
 از افق قریب اجیر طالع گردید۔ و بقاصلہ دو کردہ از مورچال غنیمت محسبہ اقبال گشت، روز
 نخست پر دل خاں با یک صد و پنجاہ جوان بر سر کوتل کہ از مورچال دارا شکوہ پاکر وہ فاصلہ
 داشت، شب بر این کوتل گزارید چون صبح دیدم قراولان مخالفان پیش آمدہ بجنگ
 پیوستند۔ دریں اثنا سے عدوانت از خاں با دو ہزار سوار جنگ جو رسیدہ بالائے کوتل مذکورہ
 برآمدند و از جانب غنیمت قراول خاں قریب دو ہزار سوار معرکہ طلب پیش آمدہ آتش مقابلہ
 را ملتہب ساخت و از وقت صبح تا یک نیم پہر روز با ہم چپقلش داشتند۔ مقارن
 این حال بہادر خاں و صف شکن خاں با توپ خانہ رسیدہ پیشتر قدم جدات نہادند۔
 از دنیال اینہا پیش خانہ والا رسیدہ بقاصلہ پاکر وہ کہ از مورچال غنیمت بود دو لٹخانہ ہمایوں
 برافراشتند و توپ خانہ بادشاہی را در جائے مناسب مقابل اہدای تعبیه نمودند از سر شام
 تا دم صبح از طرفین توپ و تفنگ را کار فرمودند۔ از صبح لائے ضرب زہائے شدہ
 خودش لرزہ در زمین و زمان انداختند و در روز دوم چون صبح اقبال برآمدہ از مشرق

لہ (۱) دگاہ جہاں پناہ (دب) جہاں + سنہ (۱) از اجیر گشت "تا" طالع گردید + سنہ (۲) اقبال

شکوہ (۱) برآمدند۔ (دب) برآمدہ + صبح (۱) با ہم +

دولت دید توپ خانه بادشاهی را ازین جا برداشتنه مقدار پاکر و جوی پیشتر بودند
 و از دو جانب رود بدل توپ و تفنگ نموده بنام سیهات بسیار را از پا آورند
 و قریب نیم روز از دست راست و دست چپ توپ خانه بادشاهی قریب دو هزار
 سوار مسلح از دیوار بست غنیمت بر او آمده قدم جلادت پیشتر نهادند و ازین طرف بمارال
 نوکب اقبال رو بر و شده هنگامه مقاتله را گرم تر گردانیدند و تیغ آبدار و سنان جگر دوز
 شعله بار بسان برقی درخشنده رسم سینه شگافی و جگر دوزی را تازه ساخت چو خورشید
 جهان تاب تیغ خود را بر پیام مغرب در کرده از معرکه روز روستی تافت و شب شادروان
 ظلمانی گره و آفاق برافراشت، دلیران تیغ زن و مبارزان صفت شکن دست از خنجریزی
 و جگر دوزی بازداشته نشسته بیارامیدند اما هنگامه توپ و تفنگ و آتش بازی
 با آن اندازه گرم گشته پنداشتی که هزاران رعد یکبارگی در خودش آمده تمام شب بمحبت
 در کار بود. روز دوم چون شاه انجم با تیغ جهانگیر از مورچال مشرق برآمده لولک نورانی بر
 ساحت گیتی مرتفع ساخت. افواج بادشاهی بسان بحر بتلاطم آمده بغزیم رزم و قتال
 بمیدان کار خرامیدند، شیخ میر و دلیر خان عقب توپ خانه قیام وزیدند و مرزا را جبج سنگو
 دست راست توپ خانه صف کشید و پسران شائسته خان امیر الامرا با افواج خان بیکر
 دست راست میرزا جبج سنگو قدم جلادت فشر دند و راجه روپ چند با جمعی از اچوتان
 کوه نور و قدم جلادت و بسالت از جانب کوه بچه مدار پدیدار گشته بالاسے ال کوه صعود نموده
 درین اثنا قریب دو هزار سوار نبرد آنرا از مورچال دارا شکوه برآمده همت بدر فح راجه
 روپ چند گماشتند. پسران شائسته خان جلاد تے بکار برده با آن فوج غنیمت مردانه در

آویختند، بزور تیغ و سنان آنها را بازگردانیدند۔ دریں هنگام سپهران شایسته خان
بدنبال آن دو تافتگان زیر کمان رفته مورچال را که در دامن کویچه ترتیب داده بودند ^{مستخلص}
ساختند و خود در آن مورچال قائم شده طرح اقامت انداختند۔ دریں هنگام شیخ میر و
میرزا راجه و دلیرخان با فوج نصرت نشان از جانب بارغ ابوسعید متوجه شده در غایت
جرات و جلاوت پیش آمدند۔ و بہادرخان با دو ہزار سوار از طرف تالاب راناساگہ زیر کرد
درآمد و فوج از جانب غنیم قریب بدو ہزار ہسار کردگی شاہ نوارخان و قلیچ خان از مورچال آمد
باشیخ میر و دیگر سربازان موکب اقبال رو برو شدند و آتش تپان سخت با شغال
در آمدہ جمعے از طرفین راہ عدم پیوونند۔ روز بغروب قریب شدہ شام بخت تیرہ مخالفان
قریب شدن گرفت۔ دریں اثنا تفتگی از توپ خانہ غنیم کہ باہتمام خواجگی مغل مقرر بود
بسینہ شیخ میر خوردہ جان شیریں قداست راہ ولی نعمت ساخت۔ دلیرخان و لیرانہ قدم
پیش نہادہ بشامیب میر جگر دوز مخالفان را از پیش برداشت، و بر سر وقت شاہ نوازخان
کہ در مورچال خود بر بلندای قیام در زیدہ بود لشکریان را بمقاتلہ و محاربه ترغیب و تخریب سے
نمود، رسیدہ بخدنگ خارا سنگات کارش را تمام ساخت و جسد او برداشتہ بریل انداخت
و قلیچ خان کہ شریف صفدرخان باشد زخمہائے منکر برداشتہ در آستانے کرد فر خود را
یک سوانداخت، چہ در ہماں جیس تیغ زن خاوری از ہول آن معرکہ محشر نوں بگوشہ
مغرب مشتافت و شب سردقات مشک نام گرد جهان برافراشت سپہداران ہم
خوردہ بہر طرف متفرق گشتند۔ و باز در آن موکب جہاں کشانی تمامی مورچال را بدست آورد
در معرکہ غنیم درآمدند۔ سرداران افواج بادشاہی روسے بجانب داراشکوہ کہ بر بند تالاب

۱۵۷ (ج) از کہ بر بند تالاب "تا" در پرودہ شب بدشتافت، (ب) نہادہ و آن جناب (باقی بر صفحہ ۸۹)

نشستہ تماشائے تردداتِ جانبازاں سے نمودار، هجوم افواج آل جناب وقت فرصت را
از مفتحات شمرده در پردہ شب بدر رفت، و خواتین حرم سرسختے خود را پیش کردہ از
راہ ناگور متوجہ گجرات گشت، و آن جہاں تند و تیز شتافت کہ تا سہ روز، ہیچکس از آنجا
و بمست توجہ او آگاہی نیافت، و قلیچ خاں چون بواسطہ زخم داری طاقت سواری نہشت
در وقت شب خود را بہ مورچاں صفت شکوچ خاں رسانید، و با آنکہ زخمہائش را دوختند
اما چون زخم کاری بود جاں نبرده راہ آخرت پیو و از حصول این فستخ نفاذہ شاد می و
کو میں مبارکبادی در شکر اقبال بلند آوازہ گشتہ غلغلہ ظفر و طنطنہ فیروزی و رگنبد نیلگون
پچپیدا و غنائم نامحسور نصیب دلیرانِ عسکر منصور گشت. و اکثر سے از ملازمان نامور
دارائی و سائل انگختہ بدرگاہ عالم پناہ التجا آوردند. و الا شکوہ با معدوسے چند آوارہ
وادی را دوبار گشت. راجہ جے سنگھ و بہادر خاں با میت ہزار سوار ہنگاموشی آل جناب
مامور شدہ بدنبال او شتافتند. و جبونت سنگھ چون از غایت خجالت و شرمساری
روئے حضور نہداشت، حسب التماس راجہ جے سنگھ حکومت صوبہ گجرات امتیاز
یافتہ بدان ولایت رفت + این تاریخ نامدار بتاریخ بیست و نہم جمادی الثانی سنہ ۱۰۶۹
نصیب اولیائے دولت پایدار گشت، بندگان حضرت جہاں پناہی بدولت و اقبال
تاریخ چہارم حبیب سندالیہ عنان یکران مراجعت بجانب دار الخلافت شاہجہاں آباد
منوطت ساخت، و پس از قطع مسافت سایہ چتر زرنگار بر مساحت دار الخلافت

(بقیہ صفحہ) بر بندہ تالاب نشستہ تماشائے وارداتِ جانبازاں سے نمودار. از هجوم افواج فرصت وقت

را از مفتحات شمرده در پردہ شب بدر رفت + (ج) یکران - (ب) الوند + (ج) سایہ
چتر زرنگار - (ب) سایہ از نگار +

گسترده دولت خاتمہ ہمایوں از فرزندوں وارث ریح مسکوں در شک فرمائے طارقم آنگوں
 دروکش سپہر یوقلموں گردید۔ آن حضرت بنائے سلطنت دارائی براساس عدلت
 نہادہ ظلال عافیت و نوال بر مفارق طوائف انام عبود ساخت، و بقویت دین
 تمیز و ترویج شرع حضرت سید المرسلین کہ بر روان مقدسش ہزاراں درود و
 آفریں آفرینندہ زمان و زمیں بادہمت جہاں آراے کما نبغی برگاشت و بیح
 مساجد کہنہ کہ بواسطہ تعمیر لیت از منہ وادوار و تمارہی ایام و درازی روزگار خلل و فستور
 تمام در بنا و ارکان آن راہ یافتہ بود از جهت بے توجہی و عدم توفیق سلاطین و حکام ماضیہ
 ہیچان ویران و ضراب افتادہ و اکثر از انبیہ فرمانروایان گذشتہ مثل سلطان فیروز شاہ
 سلطان بہلول لودی و اولادش بودند معمار توجہ عالم آراے خلیفۃ الرحمن تعمیر و
 ترمیم آن پر ختم بر تہ نوی رسانید، و ائمہ و موزناں و خطبا و دیگر خدمہ از سرکار جہاں مد
 موقوف گشتہ معین گردیدند و طلبہ علم با نذاذہ تحصیل علوم یومیہ اختصاص یافتہ بجمع خاطر
 تحصیل علم دینیہ اشتغال ورزیدند ہنگامہ تلمذ و تلمیذ و تعلم و تعلیم گرم گشتہ دین اسلام و
 علوم دینیہ دارونی و رواج پذیر آمد، و مقصدائے کربمہ اعزۃ علی المؤمنین و اذلہ علی
 الکفرین در بارہ متابعان دین و پے روان سنن سنیہ حضرت خاتم النبیین توجہ والا بغا
 اقصیٰ مبدول گشتہ اصحاب بدعت و الحاد و تحرفان صراط مستقیم شریعت غرا و ذرہ
 زنا ربی اہل نفاق و طائفہ بے قید کہ در ہندوستان شائع بودند تہذیبہ و سزائے لائق یافتہ

سہ (۱) از "و حکام ماضیہ" تا "بر تہ نوی رسانید" سہ (۱) خطبا و دیگر خدمہ از سرکار جہاں مد

موقوف گشتہ معین گردیدند۔ (ب) خطبا و دیگر خدمت از سرکار جہاں مد و طائفہ معین گردند۔